

Бранко Анђић

ДИПТИХ

Мој муж

Мој муж је болестан викендом. Понекад и преко недеље, видим, сви видимо да је слаб, можда не баш да је болестан, али да је уморан, исцрпљен. Није добро. Само, у нашој кући то не сме тако да се каже, нико не сме да га упита да ли је добро јер после тог питања следи тирада да је он, наравно, добро, па шта ако су га посао, активности, јурњава по децу у школу, на спорт, ако га је свето мало заморило... Он је добро, а ми, деца, ја и наше маце, како смо ми? Одлично. Ако неком нешто и зафали, ту је он да проблем реши. Што обично и чини, осим викендом. Догоди се и да тираду зачини свирком на саксофону, дува, дува, дува. Онда одложи саксофон, лати се видео-игрице или пусти неки филм, ако се није укључио у видео-конференцију на другом крају света, и све то до касно у ноћ, док деца и ја увелико спавамо. Ујутро се буди тачно на време, као војник. Ни на шта се не жали, ведро и спремно креће у дан. Сваки дан, осим суботе и недеље.

– Блед си, Михаило – рекла сам мужу једног четвртка у новембру кад смо се, распремајући сто после вечере, за тренутак нашли једно наспрам другог. – Зашто сутра не узмеш слободан дан и лепо се не одмориш? Ако повежеш с викендом...

– Ти, Ева, мени опет нешто приговараш за викенд – узвратио је спремно.

Окренуо ми је леђа.

– Не приговарам ти.

– Провоцираш.

Посматрала сам његову фигуру. Крупан, стасит, набијен мишићима који су се оцртавали у јесењој одећи, као уосталом у свакој одећи, уздигнуте главе, деловао је чврсто, као споменик. Када се окренуо, лице му је било обликовано руменилом. Шта се догодило?, питала сам се. Да ли сам га постидела? Или разљутила? Није долазило у обзир да га то упитам. Зашто и чега би се он стидео? Како би моја брига могла да га наљути?

– Не провоцирам – рекла сам.

– Добро.

Кренуо је да изађе из кухиње, али сам ја, охрабрена његовим, како ми се учинило, помирљивим тоном којим је изговорио *добро*, наставила да га бодрим да узме слободан дан, и не само то.

– Јеси ли полудела – праснуо је – шта да радим три дана код куће?

– Па, не мора бити три... Два су довољна, увек се лепо опоравиш у суботу и недељу, а сада, ако хоћеш, нека то буде петак и субота, а у недељу бисмо могли сви заједно...

– Штааа? – викнуо је и одмах потом стишао тон. – Је л' ти то покушаваш да приговараш са мном? Хоћеш да кажеш да сам недовољно присутан у кући, у породици? Не верујеш да ми повремено није добро?

Хтела сам да кажем не *повремено већ редовно викендом*, али сам оћутала. Знала сам да се нећемо посвађати, ми се никад не свађамо, али претила је опасност да се заглавимо у дугој расправи на тему приговора. Која никуда не води. Искрпљује, а никуда не води, као онај слепи путељак иза наше куће за који се непрестано питам зашто је грађен кад никуда не води.

Михаило је изашао из кухиње. Те вечери легао је раније. Када сам кренула на починак, светло у нашој спаваћој соби било је угашено, он је спавао. Ујутро ће чио отићи на посао. Како сам била глупа, како несмотрена, како нетактична да му предложим да узме слободан дан!

Привила сам се уз његово велико, уснуло тело узалуд тражећи изгубљени осећај заштите који је некад у мени будило.

Прилике да се нешто промени указивале су се у време празника. За Божић и Нову годину шансе да Михаило не проведе већи део викенда у кревету чиниле су ми се солидним, јер су ти празници нерадни дани, некако увек падну близу викенда, кад год је могуће направи се „мост” па, мислила сам, нерадних дана има напретек, нека се одмори, нека одбољује или за празник или за викенд, а остало време да буде наше, заједничко. Да празнујемо као сав остали свет. Календар је хтео да овај Божић падне у петак. Још у септембру договорили смо се с Михаиловим родитељима да божићне празнике проведемо са њима, у њиховој кући ван града. Пространа је то кућа, с великом баштом и бором који деца нарочито воле да оките, да не буде усамљен и го док се његова сестрица јелка унутра шепури под блиставим разнобојним куглама, мало даље од камина да јој се гране не би сасушиле док празници трају. У тој кући има више гостинских соба, за Михаила и мене предвиђена је једна, за децу друга. Ако би Михаило баш и прескочио доручак, ако би у кревету остао дуже, то не би било страшно. Страшно је што то време док нам се он не придружи морам да проводим с његовом леденом мајком и правим се да уживам у заједничком припремању доручка. Да се позабавим децом – био би спас, али није ред да је игноришем, а и деца су порасла, већ су самостална у обављању јутарње тоалете и у облачењу, у игри, не можемо се понашати као у хотелу, довољно је што мој муж дуже одмара у гостима код родитеља. Његова мајка никад не би направила примедбу на то. Отац у великој фотељи, сакривен иза широм отворених новина, увек спреман да се одазове кад га жена позове да јој нешто помогне, још мање.

Ствари су, међутим, још у четвртак кренуле другим током. На Бадњи дан обоје смо, Михаило и ја, завршили посао раније. Деца су већ била код његових родитеља, на распусту те празничне недеље. Мој свекар послушно је обавио задатак који му је жена дала да у понедељак дође по њих тачно у осам и петнаест ујутро кад Михаило и ја крећемо на посао. План је био да одемо на село предвече, да Бадње вече проведемо заједно са децом и Михаиловим родитељима. Што се показало неостваривим – понајвише због глупе куповине у коју је Михаило на брзину отрчао. Фрижидер је празан, констатовао је, одох ја да купим нешто да имамо кад се вратимо од мојих, а и шампањац за Божић, нисам досад стигао. Покушала сам да га одговорим: узећемо шампањац из куће, увек имамо понеку боцу у залихама, а за куповину није важно, ипак у кући има шта за јело, напунићемо фрижидер после празника.

Вратиће се за пола сата, а ја могу за то време на миру да се спремим, боље је да то сада пребринемо, ведро ми је поручио, узјахао мотор и изгубио се у правцу продавнице.

Сат касније сам му телефонирала, забринута. Његов мобилни zazвонио је само једном и одмах се укључила секретарица. Вероватно му се испразнила батерија, помислила сам, не вреди да остављам поруку. Уосталом, он зна зашто му телефонирам. Пошто сам до тог часа већ све, и мачке, спремила за наше кратко путовање, почела сам да поспремам кућу да буде уредна кад се у недељу вратимо са децом са села. У томе је протекао још један сат, а Михаило се није вратио из продавнице. Деца су зивкала телефоном, јесмо ли кренули, кад ћемо, шта тата ради, и њега су звали на мобилни али им није одговорио, сто за вечеру је већ постављен, они су га украсили, баба им је то допустила, под јелком има места за наше поклоне, кад ћемо, кад ћемо? Ускоро крећемо, рекла сам баш у тренутку кад се Михаило, узрујан и љут, појавио на вратима.

– Украли су ми мобилни у самопослузи – рекао је, свукао јакну и бесно је треснуо о под.

– Ауххх! Како?

– Како? Спретно, неосетно...

Није био расположен да ми каже више детаља. Рекао је само да је напустио самопослугу не обавивши куповину и одјурио у полицијску станицу. А тамо, боље да ми не прича какве је призоре затекао. Свет је полудео, полицајци су осорни и незаинтересовани – шта је крађа телефона према убиству. Морао је да чека, и чека, и сачекао је како би испунио све те формуларе и како би му напослетку рекли да су изгледи минимални да се крадљивац ухвати.

Онда је одјурио кући, возио је ко зна којом брзином, вероватно ће и за то добити казну, ниједна несрећа не долази сама.

– Опусто се – рекла сам и загрлила га. Под прстима сам осетила да му је џемпер влажан. – Мокар си.

– Ознојио сам се од беса, возио сам као суманут.

– Лудост. То је ипак само један телефон, већ у понедељак ћеш купити нов. Истужишај се, па да кренемо...

– Ти знаш да мој телефон није обичан, знаш да су ми сва документа у њему и... то је сада изгубљено. Не идем ја никуд вечерас – рекао је и замолио ме да ја телефонирам његовим родитељима и деци, да кажем шта се догодило или било шта друго, углавном да нас вечерас не очекују. – Сутра ћемо доћи на ручак.

Кад је изашао из купатила, Михаило је, у раздрљеном фротирском огртачу који је навучао на мокро, наго тело, босоног, ушао у дневну собу где сам ја покушавала да се концентришем над књигом из области популарне психологије, жанра „како помоћи себи“ (препоручила ми ју је Мила, моја најбоља пријатељица) и узео саксофон. Уследиле су импровизације инспирисане албумом *Kind of Blue* Мајлса Дејвиса. Тај албум наша је заједничка љубав, купили смо га на једној аукцији пошто смо набавили прави, старински грамофон са дијамантском иглом. Кад год хоће да ми покаже да ме воли, барем ја тако мислим, Михаило свира ту музику, доста добро то звучи откако је овладао инструментом који је себи купио пре неколико

година, за душу. Свира и гледа ме у очи, прича ми тим заводљивим звуком и очима, немо. Тако и сада. Али ја видим, и под бледим светлом лампе, да су му подочњаци тамни. Помишљам да би могао да се разболи дувајући саксофон полунаг у хладној соби – била сам искључила грејање кад сам се спремала за одлазак код његових родитеља, а после сам заборавила да га укључим; ватру у камину нисам запалила – и почињем да бринем. Не желим да га прекинем, да га повредим. Сцена је лепа, децентна, он у белом фротирском огртачу са златним саксофоном свира мени, али да ли (само) мени или себи, најпре себи, њему је та свирка потребна да се испразни, да себи да одушка... Однекуд се сетим критике албума *Kind of Blue* као ремек-дела које је цез музику претворило у „хладну и одвојену суштину”, или тако нешто, и мада знам да се та констатација односи на музику, на цез музику оног доба, израз „хладна и одвојена суштину” одједном се прилепљује за призор, за мог мужа и мене, за наш однос, (не)разумевање, љубав. Онда Михаило одлаже саксофон, узима ме за руку и одводи у спаваћу собу где смо, као можда само једном у животу, имали махнит, скоро диваљ секс. Кад смо завршили, ја сам се истуширала и легла да спавам, а он је обукао пиџаму и изашао из собе промрмљавши да ће радити на компјутеру, да покуша да пронађе копије докумената које је чувао у мобилном телефону. Не сумњам да је то било до касно у ноћ, ако не и до зоре.

Ујутро, као обично суботом, нисам успевала да га пробудим. Раније сам брзо одустајала, али тог пута сам била упорна, јер је требало да идемо код његових родитеља, деца и они су нас чекали на божићном ручку. Око поднева, кад сам га по ко зна који пут продрмала за раме, Михаило је промрсио да му није добро. Телефонирала сам на село и рекла да не можемо доћи на ручак. Михаилова мајка је на моје речи да јој се син не осећа добро изустила једно „аххх” и додала да ће, онда, они доћи. Није питала шта је њеном сину. А и боље што није, искрено не знам шта бих јој рекла.

– Ми немамо богзна шта за ручак.

– Нисам очекивала да имате – рекла је, замишљам, кроз зубе – све ћемо ми додати. У гласу јој се осећао пркос, као да је играч који је у некој игри управо повукао добар потез.

Тог празничног викенда Михаило је био заиста болестан, јако прехлађен, али то није ништа мењало на ствари. Рекох, мој муж је болестан викендом.

Довијала сам се и на друге начине. Тако сам једног касног пролећа, недељама заредом, позивала пријатеље да проведу викенд код нас. Са децом. Време је било пријатно, топло, већи део дана проводили смо с гостима напољу, у башти. Пијуцкали смо вино, јели, ћаскали. Деца су се јурила, цикала, скакала на трамболини... У почетку сам мислила да ће та живахност разбудити Михаила који је, постајало је то из викенда у викенд све очистије, с напором учествовао у разговорима одраслих, а за деце игре и несташлуке, изгледа, није марио. Као да га је друштво других људи замарало, као да то нису били пријатељи с којима смо се доскора заједно веселили, путовали, опијали се... Знам да је сваку ноћ пред долазак гостију доказно остајао будан, радио, читао, играо игрице, али ме је охрабривало то што је сутрадан ујутро одлазио у самопослугу, набављао све што нам за викенд с пријатељима

треба, заједно са мном поспремао кућу. А онда би се, пошто прође подне, тај надувани балон тихо пробушио и остало време требало је правити се као да је све у реду. Пријатељима, дакако, није промицало Михаилово бледило, усиљеност, безвољност, али само се Мила једном приликом, кад смо се затекле саме, усудила да ме пита да није, можда, болестан.

– Није, није – прошаптала сам, мада у близини није било никог ко би нас чуо – мислим да је само јако уморан. Или, ако баш хоћеш, јесте болестан.

– Па зашто онда приређујеш овај циркус? Зашто га не пустиш да се одмори?

– Зато што је болестан само викендом.

Не знам да ли је и шта Мила рекла осталима, тек у недељу је, пре него што су гости кренули кући, весело предложила да идућег викенда она буде домаћица целом друштву. Или скоро целом. – Може то бити и женска журка, с децом наравно, а мушкарци нек остану код куће, нек иду на неку утакмицу, раде шта хоће, па нек виде колико им недостајемо – рекла је гледајући у Михаила. – Овог мог – окренула је главу ка свом мужу – послаћу код мамице, изгледа да га се ужелела.

Прошле суботе покушала сам да разговарам с Михаилом. Одлучила сам се за викенд, јер би преко недеље то ионако било немогуће. Уз то, та недеља била је пуна пријатних догађаја, а крунисана је Михаиловим унапређењем на послу, што смо у петак увече прославили изласком с децом у ресторан. Вратили смо се кући прилично весели и, када су деца заспала, водили смо љубав, дуго, нежно. Сутра је идеалан дан за разговор, било је последње што сам помислила пре него што сам утонула у сан.

Идеалан дан за разговор, понављала сам себи као мантру кад сам се ујутро пробудила. Руком сам у полумраку – ми ноћу навлачимо засторе на прозорима – пипала испод покривача и по јастуцима тражећи Михаила, али њега у постељи није било. Касније сам га спазила у дневној соби, с компјутером у крилу. Вероватно опет није сву ноћ спавао, прострујало ми је кроз главу. Био је то, сада мислим, знак да је вероватно требало одустати од разговора, али ја му нисам придавала значај. Дала сам деци доручак, истуширала се и запутила у спаваћу собу. Тамо сам затекла убицајен приказ: застори на прозорима спуштени, Михаило испружен целом дужином кревета, спава. Мало се трза, као да се бори са сном. Сетила сам се како ме је, у детињству, моја строга мајка будила недељом рано ујутро, кад је сан најслађи, да устанем и помогнем јој у кући: разгрнула би завесе и наглим покретом свукла покривач с мог тела, а ако то не би помогло, вукла би ме за руку док, буновна, не бих села на кревет: – Устај!

Урадила сам с Михаилом скоро исто, с тим што нисам имала снаге да његово уснуло, тешко тело доведем у седећи положај. – Устани, устани – готово сам викала.

Михаило се у једном тренутку подигао на лактове: – Шта се, забога, догодило?

– Ништа се није догодило.

– Шта ти је? Остави ме. Зар не видиш...

– Видим. Али нећу више тако. Хоћу да разговарамо.

– Сада? Како можеш? Зар не видиш...

– Хоћу да разговарамо.

– Сада?

– Сада.

– За не мислиш да је то сурово? И себично?... Будиш ме иако знаш да нисам но-
ћас спавао.

На помен себичности, сасула сам му да је он себичан и саможив. – Помишљала
сам и да си депресиван, чак сам се о томе консултовала с психијатром – признала сам.

– И?

– Не постоји депресија једном недељно, викендом.

– Шта хоћеш? Хоћеш да се разведеш? Не ваљам ти? Не волиш ме?

Запрепастила су ме сва та питања на која нисам имала одговоре. Гледала сам ње-
гове црне подочњаке, гледала сам како му се, упркос озбиљности тренутка, склапају
очи. Онда се опружио у кревету и навукао покривач. Тело му се опет некако трзало.

– Михаило, шта ти је, забога?

– Ништа – рекао је више за себе – није ми добро.

Сагла сам се и пољубила га у образ. Наместила сам му боље покривач, прове-
рила да ли су застори добро спуштени и тихо изашла из собе.

Моја жена

Моја жена има светле очи и то је једина веза са причом Давида Албахарија
која има истоветан наслов: „Моја жена има светле очи”. Причу нисам прочитао, а на-
слов сам упамтио јер моја жена помиње ту причу, једна је од најбољих, једна од њој
најдражих које је икад прочитала, каже она. Мени се допада наслов, не само зато
што и моја жена има светле очи, већ зато што писац није именовао боју очију. Све-
тле очи. Светле, не плаве или зелене. Мудро, тајанствено, интригантски. А и како
би то звучало да стоји, на пример: Моја жена има плаве очи (или зелене)? Не иде.
Не верујем да би Албахари икад написао тако нешто, нити да би моја жена икад
посегла за тако сладуњавим насловом недостојним његовог пера. Очи моје жене
су светле. Мењају нијансе као и очи свих других боја, али њихова главна одлика је
да су блиставо светле, као два малена фара на њеном округлом лицу уоквиреном
плавим коврцама. Истина, она понекад за своје очи каже да су плаве, а тако јој пише
и у пасошу – боја очију: плава. И кад су нам се рађала деца, имала су, као и већи-
на беба првих неколико недеља по рођењу, плаве очи. Моја жена би рекла: има на
мене плаве очи! После би неосетно децје очи тамнеле, да би постале смеђе, као моје,
и жена је остала једина у породици са светлим очима, којима нас све обасјава, као
благим, топлим светлом.

Ева не воли да коментаришем њен изглед. И не само изглед. Не воли да разго-
варамо о њој, о мени, о нама, о томе колико смо се обоје променили откако смо у
браку. Барем је то мој утисак. Не могу рећи да такав разговор никад нисам заподе-
нуо. Било је то давно, и из тих неколико реченица које смо разменили, учинило ми
се да моја жена жели да сачува извесну тајанственост, па и дистанцу између нас,
да не разлажемо анатомски своје поступке и бића, да останемо привлачни једно
другом. Али најжалије ми је што с Евом никад нисам привео крају један покушај

разговора о њеним светлим очима. Које су, дакако, само метафора оног у шта се моја жена претворила после петнаест година брака.

– Како је било на послу? – не сећам се више ко од нас двоје је поставио то питање које је постало део наше скромне размене пошто би деца отишла на спавање. Биће, ипак, да је то била Ева, јер памтим како ме је пратила очима пуним разумевања док сам јој причао о гафу који сам направио на послу, гафу за који ниједан од колега, ни они с којима се дружим и мимо посла, није имао речи разумевања.

Шта сам урадио? Рекао сам приправнику, ма какви рекао, сукнуо сам на тог јуношу да је медиокритет, да у тим шминкерским оделима на која баца приправничку плату и увлачењем у дупе шефу никад неће испећи занат.

Ева ме је гледала широм отворених очију, топло како само она уме. Хтео сам да викнем да ме толико њено разумевање нервира, да за мој гаф нема никаквог оправдања, да ћу се сутра, свакако, пред свима, извинити клинцу (али само за одело и шефа, не могу да будем лицемеран, заиста мислим да је медиокритет, само што нисам смео то да му кажем). Можда Ева тим својим очима уме да осветли нечију душу, сигурно је моју скенирала док сам јој причао и зна да ћу се сутра извинити. Ђутао сам, решен да јој кад-тад признам да ме толико њено разумевање, одбрана и кад сам очито крив, топлина, то што је увек безрезервно на мојој страни, да је све то почело да ме гуши.

Онда је моја жена рекла: – Удвара ми се шеф.

– И?

– И ништа. Само да знаш.

Изненадило ме је што нисам осетио никакву љубомору. Ни љутњу. Скоро ни знатижељу. Да Ева то не би приметила, упитао сам: – Да ли то већ дуже траје? Имаш ли још нешто да ми кажеш?

– Не, Михаило – рекла је. – Ти знаш да те волим. И знаш шта мислим о флертовима, о онима на послу нарочито.

– Па, на који начин ти се удвара? – пробудила се у мени мала радозналост.

– На најкичастији. Говори ми о мојим плавим очима, како му осветљавају дан, скривене кутке душе.

И, како сам могао да кажем било шта у вези с њеним очима?

Сваког трећег четвртка у месецу, Ева се виђа са пријатељицама. Њихово дружење почело је још кад су биле девојке, тада су се виђале чешће, биле су, колико се сећам, и колико ми је Ева причала, у готово свакодневној комуникацији. Касније, пошто су се све три удале, почели смо да се дружимо у паровима, па после и са децом, али су жене хтеле да имају и време само за њих три. Што је било у реду. Ми, мужеви, нисмо направили екипу, пријатно нам је било кад се видимо у друштву наших госпођа, и са децом, али мимо тога нисмо се налазили да попијемо пиће, нисмо пикали заједно фудбал, нити смо ишли заједно у теретану. То је постало још теже замисливо откако су Милин и Верин брак почели да се климају. И баш тада кренуле су моје сумње у Евину искреност. Да су се њих три поверавале једна другој, и не само тим фамозним четвртком, у то нисам нимало сумњао. Али како је могуће да Ева, тако блага, тако тактична, тако ведра, одједном чита књиге (претпостављам

да јој их Мила прослеђује, некако се увек према Еви поставља као ментор) о томе како погледати проблему у очи или изаћи ојачан из кризе? На шта се Ема жали Мили и Вери, шта је мучи? Зашто мени ништа не говори, моја мила, дебељушкаста Ева, мека као њена кожа? Да је упитам – не долази у обзир, јер знам да ми или неће ништа рећи или ће казати да књиге чита да би проучила како да помогне пријатељима. И гледаће ме безазлено својим светлим очима у којима мислим да бих се удавио ако бих се у њих дуже загледао.

Једног четвртка њих три биле су у дискотеци. Ева се вратила у ситне сате, весела, припита. Нисам је специјално чекао, нарочито не да бих видео кад ће се вратити кући. Често сам будан готово читаве ноћи, то је неко само моје време када читам, бавим се заосталом администрацијом, слушах музику и играм игрице, понекад радим на пројекту који не успевам да довршим на послу. Нисам, наравно, имао никакву примедбу због тога што сам остао сам у кући са децом, нити што је она изашла у дискотеку, у раним четрдесетим. Мили, Вери и њој вероватно значи да себи докажу да су још младе, што и јесу, а све три иначе изгледају сјајно, као да имају деценију мање. Нема проблема ни што је пила, ретко јој се то дешава, а срећом тада је увек весела. Људе који се опијају делим у три категорије: оне који су у пијанству агресивни, весели или депресивни. Ева је весела. Пије цин-мартини или вино. Претпостављам да је у дискотеци пила цин-мартини.

– Није лоше овако, макар ретко, заборавиш на све муке – рекла је свлачећи се. Насмејала се, узела ме је за руку и повукла ка спаваћој соби.

Муке? Све муке? Лепо сам чуо да је то рекла. Шта је мучи? Хтедох у једном тренутку да је то упитам, вероватно је тренутак био прави, зар стара изрека не упућује да шта пијан каже трезан мисли? Ева се отворила, изговорила је да има проблема. Нека се само истрчала, нека јој је излетело из уста, нека и несвесно, рекла је: *све муке*. Да ли јој се онај кретен од шефа и даље удвара, да није ипак ступила с њим у везу, можда се и заљубила а тешко јој је то да ми каже; можда јој шеф прави проблеме на послу или уопште има проблема на послу, о чему никад не говори; деца и њихова школа не би требало да су проблем, углавном све око њих делимо, односно она брине да све о чему ја бринем око деце и кућних послова иде како треба; јесте се у последње време мало угојила, но то јој тако лепо стоји, облија је и женственија, не видим зашто би јој то сметало... Хтео сам да покренем тему, вероватно је тренутак био прави, али Ева је већ била свукла са себе сву одећу, откопчавала је дугмад на мојој кошуљи смејући се нечему, и док смо тако стајали једно уз друго уз ивицу кревета, пожелео сам је лудачки, као некад. Насмејао сам се и ја, ни сам не знам зашто, гурнуо је на кревет и уронио у њено дивно, меко тело.

Пропустио сам прилику, размишљао сам сутрадан. Сетио сам се и књиге *Пројушћена ѝрилика*. Боже, паде ми одједном на памет, шта ће Албахари поново у мојој причи? Све приче су већ написане?... Да ме не би опхрвале мисли о смислу, узео сам да дувам у саксофон. Да импровизујем, како би рекла моја жена.

Еву нећу ништа питати, решио сам. Ако икад дођем у искушење, загледаћу се дуго у њене светле очи. Макар се у њима утопио.